

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПРАВА І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ**
(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь бакалавр / молодший бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань усіх галузей знань
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність усіх спеціальностей

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти
факультету

Н.О. Гончарова доц. Гончарова Н.О.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою права і соціальної роботи
протокол № 6 від 13 січня 2021 р.
Завідувач кафедри Метіль А.С. доц. Метіль А.С.
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми:

Рубан Ася Костянтинівна, кандидат педагогічних
наук, викладач кафедри права і соціальної роботи

Рецензент програми:

Замашкіна Ольга Дмитріївна, кандидат
педагогічних наук, доцент кафедри права і
соціальної роботи

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	<i>Лекції:</i>	
	24	6
Модуль: 1	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин: 120	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2-4	<i>Лабораторні заняття:</i>	
	-	-
Семестр: 3-8	<i>Семінарські заняття:</i>	
	24	6
Тижневе навантаження (год.): - аудиторне: 2 - самостійна робота: 6	<i>Консультації:</i>	
	-	-
	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: залік	-	-
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки» є теоретико-методичні та практичні аспекти, а також протиріччя в бутті людини, зумовлені гендерно-рольовими трансформаціями.

Метою вивчення дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки» є ознайомлення студентів з сучасними науковими уявленнями щодо соціальної сутності особистості, проявами відхилення у поведінки та шляхів профілактики девіантної поведінки, є формування наукових знань про природу, зміст, види та форми прояву девіантної поведінки у людей різного віку, статі, професії та етнічно-культурної приналежності, умінь застосовувати адекватні методи діагностики поведінки, яка відхиляється від норми, розробляти і впроваджувати профілактичні заходи щодо формування та прояву девіацій, а в разі необхідності – корегувати останні.

Передумови для вивчення дисципліни. Теоретичною і методологічною базою вивчення дисципліни є: «Соціальна педагогіка», «Соціалізація особистості», «Соціальна робота в різних сферах життєдіяльності».

Міждисциплінарні зв'язки вивчення дисципліни тісно пов'язано з навчальними дисциплінами «Практикум соціальної роботи», «Соціальна педагогіка», «Методи роботи з групами ризику», «Соціальна робота з молоддю», в:раховуючи, що дані дисципліни передбачають вивчення спеціальних та галузевих соціологічних теорій.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання:

1. Знати:

- основні наукові теорії, які описують феномени особистості та девіантної поведінки;
- структурні елементи особистості, їх зв'язок з функціями особистості та формами соціальної активності людини;
- особливості процесу соціалізації та фактори, які його визначають;
- основні різновиди девіантної поведінки та їх соціальну небезпеку;
- основні форми соціального контролю та особливості реагування на девіантів у різні історичні часи;
- напрями роботи з девіантами у діапазоні від кримінального покарання до соціальної роботи з клієнтами, що потребують допомоги в реабілітації та ресоціалізації.
- методичні принципи медіації при розгляді справ неповнолітніх девіантів.

2. Уміти:

- розрізняти різні теоретичні підходи до особистості і девіантної поведінки,
- формулювати основні поняття з соціології особистості та девіантології;
- ідентифікувати та розрізняти основні типи й види девіантної поведінки;
- обирати стратегію емпіричного дослідження при вивченні тих чи інших категорій девіантів;
- використовувати теорії девіантної поведінки та критерії девіантності для аналізу соціальної структури та опису груп з відхиляючою поведінкою.

3. Комунікація:

- зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;
- використання державної мови у професійній діяльності;
- практикувати дотримання етичних принципів ведення дискусій та оприлюднення результатів наукової праці.

4. Автономність та відповідальність:

- прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування;
- відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди;
- здатність до подальшого навчання.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)	Кількість годин (заочна форма навчання)
-------	---------------------	---	--

		Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Вступ до дисципліни. Поняття особистості: перше знайомство	8	4	4				9	4	2	2				15
2.	Соціальна поведінка і соціальна активність особистості	8	4	4				9							15
3.	Особистість і девіантна поведінка: вступ до проблеми	4	2	2				9							14
4.	Система девіантної поведінки. Основні постулати девіантології	8	4	4				9	4	2	2				12
5.	Основні поняття девіантології та базові методологічні ідеї.	4	2	2				9							12
6.	Типологія девіантої поведінки	4	2	2				9	4	2	2				14
7.	«Позитивні» девіанти і їх роль у суспільствах	8	4	4				9							10
8.	Психологічні та біологічні пояснення девіантної поведінки.	4	2	2				5							12
Проміжний контроль								4							4
Разом:		48	24	24				72	12	6	6				108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Вступ до дисципліни. Поняття особистості: перше знайомство

Соціологія особистості і соціологія девіантної поведінки як галузі соціології. Актуальність проблеми девіантної поведінки для потреб сімейного та шкільного виховання, розвитку системи соціального контролю, соціального порядку та морального здоров'я суспільства. «Людина» і «особистість»: розрізнення понять. Людина як психофізіологічна система та результат

еволюційного розвитку. Біологічні властивості людини, які обумовлюють існування особистості та можливість існування суспільства. Соціальність особистості. Особистість як результат соціальної адаптації та розвитку людини як соціальної одиниці. Феномен «феральних дітей» як природний експеримент, що доводить соціальність особистості. Індивід та індивідуальність. Особистість як протиріччя соціального й індивідуального, матеріального і ідеального.

Тема 2. Соціальна поведінка і соціальна активність особистості

Особистість як фактор поведінки. Основні типи й види соціальної активності людини. Обставини і вільний вибір – ключове протиріччя детермінації. Дія і соціальне оточення. Законотворююча поведінка і поведінка, що порушує закон. Теорії соціальної дії М.Вебера і Т.Парсонса. Соціальні очікування як фактор корекції дії. Кібернетична модель поведінки людини.

Тема 3. Особистість і девіантна поведінка: вступ до проблеми

Проблема соціальних відхилень (девіантності) як онтологічне питання кожної культури, як міра дозволеного і забороненого. Конфлікт особистості і суспільства. Актуальність тематики соціальних відхилень з точки зору розв'язання проблеми соціального порядку. Наукове вивчення феномену девіантної поведінки. Міждисциплінарний характер проблеми, предметні області психології, соціології, біології, кримінології, педагогіки. Девіантологія як міждисциплінарна дослідницька традиція. Соціологія девіантної поведінки як галузь соціології. Основні поняття девіантології: «девіація», «девіант», «особистість девіанта», «девіантна поведінка», «девіантність».

Тема 4. Система девіантної поведінки. Основні постулати девіантології

Девіант, соціальна норма і соціальне оточення як складові системи девіантної поведінки. Розуміння актором сенсу і змісту норми. Основні види соціальних норм. Нормативна і відхиляюча поведінка. Девіантний вчинок і девіантна поведінка. Реакція оточення на дії актора, визначення девіантності у суспільній думці і у законодавчому полі. Постулати девіантології. Універсальність соціальних відхилень, принцип релятивізму форм девіації, принцип доповнення.

Тема 5. Основні поняття девіантології та базові методологічні ідеї.

Девіантна поведінка як наслідок нездорової особистості. Ненормальні потреби й потяги, деформація підсистеми мотивації. Нездорова спадковість, генетичні відхилення та медичні захворювання. Втрата самоконтроля і проблема дефіциту волі. Деформація підсистеми цінностей та нездорові ціннісні орієнтації.

Проблеми когнітивного характеру. Розумова відсталість. Не сформована «Я – концепція», комплекс неповноцінності, підвищена агресивність. Проблема з підсистемою соціальної комунікації та неможливість мати нормальні стосунки з оточенням. Фактори, які можуть спричинитися до деформації особистості. Особиста відповідальність людини за свої дії та вибори.

Тема 6. Типологія девіантої поведінки

Критерії розрізнення типів девіантів і девіантної поведінки. Критерій суспільної небезпеки. Континуум від найбільш суспільно небезпечних форм девіантної поведінки до тих, з якими мириться суспільна думка. Девіантність як форма агресії. Аутоагресивна поведінка: алкоголізм, наркоманія, проституція, суїцид. Злочинність як зовнішня форма агресії. Тероризм, злочини проти миру і людяності як найбільш небезпечні форми відхиляючої поведінки. Девіантні прояви у різних суспільних сферах: в побуті, в організаціях різного типу, в політиці, в культурі й мистецтві. Гендерний критерій: особливості девіантної поведінки чоловіків та жінок. Специфіка девіантності дітей та підлітків. Типові відхилення у дитячому віці: втеча з дому та бродяжництво, неслухняність і дисциплінарні порушення, токсикоманія, рання сексуальність, важконавчальність.

Тема 7. «Позитивні» девіанти і їх роль у суспільствах

Негативні і «позитивні» форми девіантної поведінки. Причини, за яких з'являються «позитивні девіанти». Особистісні причини та специфічні історичні обставини. Девіантність як свідомий виклик суспільству. Основні типи «позитивних» девіантів: генії, що випередили свій час, релігійні і політичні дисиденти, що були визнані у наступному як позитивні актори, люди с паранормальними здібностями, громадські діячі та активісти у суспільствах, де обмежені свободи. Дилема порядку і прогресу та специфічна роль «позитивних» девіантів.

Тема 8. Психологічні та біологічні пояснення девіантної поведінки.

Концепція психопатії і пояснення девіантності. Основні ознаки і риси психопата. Психопати як делінквенти і організаційні девіанти. Аномальна особистість як причина девіантної поведінки. Пояснення механізмів формування аномальної особистості в різних психологічних традиціях. Психодинамічна парадигма щодо проблеми самоуправління та девіантних проявів. Психодинамічне розуміння патологічної агресії, феномену серійних і масових вбивць. Пояснення соціальних відхилень в межах біхевіоризму. Відхилення як

результат навчання. Гуманістична концепція аномальної особистості як збій у самореалізації, соціалізації та відхилення розвитку особистості. Методологія біологічного пояснення девіантої поведінки. Ранні біологічні гіпотези і теорії: теорія виродження Нордау, теорія природженого злочинця Ломброзо. Біологічні концепції у ХХ ст. У пошуку «гену злочинності».

5.2. Тематика семінарських занять.

Тема 1. Вступ до дисципліни. Поняття особистості: перше знайомство

Тема 2. Соціальна поведінка і соціальна активність особистості

Тема 3. Особистість і девіантна поведінка: вступ до проблеми

Тема 4. Система девіантної поведінки. Основні постулати девіантології

Тема 5. Основні поняття девіантології та базові методологічні ідеї

Тема 6. Типологія девіантої поведінки

Тема 7. «Позитивні» девіанти і їх роль у суспільствах

Тема 8. Психологічні пояснення девіантної поведінки.

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

Самостійна робота студента (далі – СРС) як невід’ємна складова освітнього процесу у вищому навчальному закладі є однією з форм оволодіння навчальним матеріалом поза межами аудиторної роботи, в час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Кожен вид самостійної роботи фіксується в академічному журналі окремою графою. Результативність виконання конкретних завдань для СРС оцінюється в балах від «0» до «5» і фіксується в академічному журналі. СРС може містити крім обов’язкової складової, ще й вибіркової. Обов’язкова складова СРС передбачає опанування програмного матеріалу дисципліни. Вибіркова складова передбачає виконання завдань, які студент вибирає з метою підвищення свого професійного рівня, особистого рейтингу.

Загальний обсяг СРС з дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки» становить 72 год. для денної форми навчання та 108 год. для заочної форми навчання.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з дисципліни «Соціологія особистості та девіантної поведінки»:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу з використанням конспекту лекцій, підручника, довідкової літератури;
- підготовка до семінарських занять;
- вивчення окремих питань, що винесені на самостійне опрацювання;
- пошукова робота з електронними джерелами;
- підготовка і написання рефератів;
- підготовка студентів до проведення поміжного (модульного) контролю та заліку.

Розподіл годин на виконання СРС

№з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	5 (2) год.
2.	Підготовка до семінарських занять	18 (2) год.
3.	Підготовка до модульного (проміжного) контролю	4(4) год.
4.	Опрацювання тем, винесених на самостійну підготовку, в тому числі конспектування за заданим планом	32(80) год.
5.	Робота з інтернет-ресурсами	3 (10)год.
6.	Підготовка і написання рефератів	10 (10)год.
Разом		72 (108)

Завдання для індивідуальної самостійної роботи студентів, що навчаються на денній та заочній формі подано у силабусі дисципліни

Індивідуальне завдання є обов'язковим для виконання та окрім завдання визначених до кожної теми передбачає написання реферату на одну із запропонованих тем. Разом з тим у здобувач освіти може запропонувати свою тему у відповідності до особистих науково-дослідних інтересів та погодити її з викладачем. Також за бажанням студент може написати декілька рефератів протягом семестру для підвищення загальної оцінки за курс.

Окрім цього замість написання реферату можуть бути зараховано прослуховування курсів і у відповідності до теми навчальної дисципліни на платформі Moodle_IDGU. Зарахування відбувається за наявності сертифікату про успішне проходження курсу.

Тематика індивідуальних (групових) завдань:

Індивідуальне завдання є обов'язковим для виконання та передбачає написання реферату на одну із запропонованих тем. Разом з тим у здобувач освіти може запропонувати свою тему у відповідності до особистих науково-дослідних інтересів та погодити її з викладачем. Також за бажанням студент може написати декілька рефератів протягом семестру для підвищення загальної оцінки за курс.

Окрім цього замість написання реферату можуть бути зараховано прослуховування курсів і у відповідності до теми навчальної дисципліни на платформі Moodle_IDGU. Зарахування відбувається за наявності сертифікату про успішне проходження курсу.

Тематика рефератів:

1. Розуміння девіації в соціологічній науці.
2. Жебрацтво як соціально-нейтральна форма девіантної поведінки.
3. Історія формування та розвитку теорії Чезаре Ломброзо.
4. Основні засади концепції стигматизації.
5. Особливості агресивної поведінки підлітків.
6. Як контролювати агресивність дитини.

7. Загальносоціальні та психологічні причини злочинності.
8. Загальна характеристика злочинності в місцях позбавлення волі.
9. Релігійні культури як форма адикції.
10. Паління – особливості виникнення залежності.
11. Психологічна реабілітація adeptів деструктивних культів.
12. Комунікативні девіації в політичному дискурсі.
13. Юродійство як приклад етнокультурних віріантів девіації
14. Етнокультурні складові агресивної поведінки.
15. Трансгендерність та трансвестизм як гендерні особливості сексуальної девіації.
16. Особливості девіацій сексуальної поведінки на різних вікових етапах.
17. Самогубство як соціально-філософська категорія.
18. Особливості телефонного консультування при виникненні ризику суїциду.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* усне опитування, перевірка завдань індивідуальної самостійної роботи
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік
- 6.4. *Засоби діагностики результатів навчання:* подано у силабусі навчальної дисципліни
- 6.5. *Критерії оцінювання результатів навчання:* подано у силабусі навчальної дисципліни

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Ноутбук, проектор.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела:

1. Гишинский Я. Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений». СПб., 2004.
2. Девиантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Руценка. Х.: ХНУВС, 2013.
3. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007.
4. Капська А.Й. Соціальна робота: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005.
5. Руценко І.П. Загальна соціологія: Підручник. Харків: НУВС, 2004. 524 с.
6. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности (Основные положения, исследования и применения). СПб., 1997.
7. Криминология / Под ред. Дж.Ф. Шели / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2003.

Додаткові:

1. Айзенк Г.Ю. Структура личности / Пер. с англ.. М.; СПб: КСП; Ювента, 1999. 463 с.
2. Ананьев, Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. СПб., 2001.
3. Андрущенко В., Губерський В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. К., 2002.
4. Антонян Ю.М., Ткаченко А.А., Шостакович Б.В. Криминальная сексология. М.: Спарк, 1999.
5. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001.
6. Балакірева О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 587–593.
7. Бачинин В.А. Философия права и преступления. Х.: Фолио, 1999.
8. Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая диагностика интеллекта и личности. Киев: Вища школа, 1984.
9. Бодалев А.А. Личность и общение. М., 1995.
10. Божович Л.И. Проблемы формирования личности / Под ред. Д.И. Фельдштейна. М., Воронеж: МОДЭК, 1995.
11. Борцов, Ю. С. Общность и личность / Ю. С. Борцов // Социология : учеб. пособие. Ростов-н/Д : Феникс, 2002. С. 107-113.
12. Брайен Л. Пытки и наказания: Пер. с англ. Смоленск: Русич, 1997.
13. Братусь Б.С. Аномалии личности. М.: Мысль, 1988.
14. Волков, Ю. Г. Социальное формирование личности / Социология. 2-е изд. ; под общ. ред. В. И. Добренькова. Ростов-н/Д : Феникс, 2005.
15. Волошин Н.В., Бачериков А.Н., Бровина Н.Н. и др. Завершенные самоубийства в городе Харькове (1999-2002) годы // Український вісник психоневрології. 2004. Т.12, вип. 4 (41).
16. Галкин С.А. Воспитание. Личность. Общество. Дубна: Феникс, 2006.
17. Гишинский Я. Конструирование девиантности / Монография. Составит. Я.Гишинский. СП.: ДЕАН, 2011.
18. Гиндикин В.Я., Гурьева В.А. Личностная патология. М.: Триада-Х, 1999.
19. Глозман Ж.М. Общение и здоровье личности: Учеб. пособие. М.: Академия, 2002.
20. Головаха Е. И., Панина Н. В. Психология человеческого взаимопонимания. К. Ін-т соціології НАН України, 2002.
21. Губогло М. Н. Идентификация идентичности: Этносоциолог. очерки. М.: Наука, 2003.
22. Дюркгейм Э. Самоубийство. Социологический этюд. СПб.: Союз, 2008.

- 23.Ефремов В.С. Основы суицидологии. СПб.: Диалект, 2004.
- 24.Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности. М.:Политиздат, 1986.
- 25.Злобіна О. Г. Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. №2.
- 26.Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.
- 27.Кон И. С. В поисках себя: Личность и ее самосознание. М.: Политиздат, 1984.
- 28.Кон И.С. Социология личности. М.: Политиздат, 1967.
- 29.Корель Л. В. Социология адаптаций: вопросы, теории, методологии и методики. Новосибирск: Наука, 2005.
- 30.Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. К., 1999.
- 31.Майерс Д. Социальная психология / пер. с англ. 5-е междунац. Изд-е. СПб: Изд-во «Питер», 2009.
- 32.Макеев С. А., Оксамитная С. И., Швачко Е. В. Социальные идентификации и идентичности. / Ин-т социологии НАН Украины. К.,1996.
- 33.Маркузе Г. Одномерный человек. М.: REFL-book, 2014.
- 34.Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2008.
- 35.Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. К.: Укр. центр духовної культури, 2000.
- 36.Райгородский Р.Я. Психология личности. Т.1. Хрестоматия. Самара, Изд. Дом «БАХРАХ-М», 2006.
- 37.Резник, Ю. М. Жизненные стратегии личности: опыт комплексного анализа / Ю. М. Резник, Е. А. Смирнов. М., 2002.
- 38.Рисмен Д. Некоторые типы характера и общество // Человек и общество. Хрестоматия. К.: Ин-т социологии НАН Украины.
- 39.Робота з конкретними групами клієнтів / За ред. Тетяни Семигиної та Ірени Григи. К.: Видав. Дім «Києво-Могилянська академія», 2004.
- 40.Ручка А. А. Социальные ценности и нормы. К.: Наук. думка, 1976.
- 41.Рущенко И. Идеиные истоки восстановительного правосудия: позитивистская школа в науке уголовного права // Криминология и девиация / Криминологічні дослідження: вип.8. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. С.31–40.
- 42.Рущенко И.П. Методика работы с родителями учеников в средней школе по вопросам первичной и вторичной профилактики наркомании // Профилактика наркомании: организационные и методические аспекты / Коллективная монография: Итоговые материалы международного проекта / Составитель д.с.н. И.П. Рущенко. Харьков: Финарт, 2002. С. 138–141.
- 43.Рущенко І.П. «Конформістські» моделі поведінки в структурі профілактики девіантності // Соціологія та суспільстві: взаємодія в умовах кризи. II

- Конгрес САУ: тези доповідей, (Харків, 17-19 жовтня 2013 р.) Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. С.239-240.
- 44.Рущенко І.П. Архетип заборони як кримінологічна гіпотеза // Соціальна психологія. 2007. №2 (22). С. 3–13.
- 45.Рущенко І.П. Дисиденти як девіанти тоталітарних суспільств // Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали науково-практичної конференції (Харків, 7 квіт. 2012 р.). Х.: ХНУВС, 2012. С. 66–70.
- 46.Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. посібник / За ред. проф. А.Й. Капської. К.: Центр навчальної літератури, 2004.
- 47.Соціальний ареал життя особистості / М. Шульга (ред.); НАН України, Ін-т соціології. К., 2005.
- 48.Соціологія і психологія: Навч. посіб. / За ред. Ю.Ф. Пачковського. К.: Каравела, 2009.
- 49.Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посіб. 2-е вид. К.: «Фоліант», 2007.
- 50.Тимошенко И. И. Мотивация личности и человеческих ресурсов. К.: Изд-во Европ. ун-та, 2002.
- 51.Тихоненко В.А., Сафуанов Ф.С. Введение в суицидологию // Медицинская и судебная психология / Под ред. Т.Б. Дмитриевой, Ф.С. Сафуанова. М.: Генезис, 2004.
- 52.Фромм Э. Бегство от свободы; человек для себя / Пер. с англ. Мн.: ООО «попурри», 1998.
- 53.Холл М. и др. Структура личности / Холл М., Боденхаммер Б., Болстэд Р., Хэмблетт М. Киев: София, 2004.
- 54.Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: Конспект. Вип. 3. Львів, Кальварія, 2016.
- 55.Шавенков А.А. Дуалистичность структуры личности и ее духовность: Монография. Н.Новгород: НГПУ, 2004.
- 56.Швальбе Б., Швальбе Х. Личность, карьера, успех. М.: Прогресс, 1993.
- 57.Шестопалова Л. Суїцид в Україні та Росії: порівняльний аналіз // Право України. 2000. № 8.
- 58.Шибутани Т. Социальная психология / Пер. с англ. М.: Прогресс, 1969.

9. ДОПОВНЕННЯ ТА ЗМІНИ, ВНЕСЕНІ ДО РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ В 20__ / 20__ Н.Р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри до початку навчального року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Соціологія особистості та девіантної поведінки

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова **Форма навчання:** денна / заочна
Освітній ступінь: бакалавр / молодший бакалавр
Галузь знань: усіх галузей знань
Спеціальність: усіх спеціальностей
Рік навчання: 2-4 **Семестр:** 3-8
Кількість кредитів (годин) денна форма: 4 кредити (120 год.: 22- лекції; 22- семінарські; 72 - самостійна робота)
Кількість кредитів (годин) заочна форма: 4 кредити (120 год.: 6- лекції; 6- семінарські; 108- самостійна робота)
Мова викладання: українська

2. Інформація про викладача (викладачів)

ПІБ: Рубан Ася Костянтинівна
Науковий ступінь, вчене звання, посада: кандидат педагогічних наук, викладач кафедри права і соціальної роботи
Кафедра: кафедра права і соціальної роботи
Робочій e-mail: asea_84@mail.ru
Години консультацій на кафедрі: вівторок, 14.40

3. Опис та мета дисципліни

Дисципліна «Соціологія особистості та девіантної поведінки» є вибіркоким компонентом підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» з усіх спеціальностей та спрямована на формування і розвиток загальних та спеціальних (фахових) компетентностей у відповідності до навчального навантаження підготовки бакалавра з усіх спеціальностей.

Необхідність вивчення дисципліни обґрунтовується. Метою навчальної дисципліни ознайомлення студентів з сучасними науковими уявленнями щодо соціальної сутності особистості, проявами відхилення у поведінки та шляхів профілактики девіантної поведінки, є формування наукових знань про природу, зміст, види та форми прояву девіантної поведінки у людей різного віку, статі, професії та етнічно-культурної приналежності, умінь застосовувати адекватні

методи діагностики поведінки, яка відхиляється від норми, розробляти і впроваджувати профілактичні заходи щодо формування та прояву девіацій, а в разі необхідності – корегувати останні.

Навчальна дисципліна належить до циклу професійної підготовки. Дисципліна «Соціологія особистості та девіантної поведінки» пов'язана з навчальними дисциплінами «Практикум соціальної роботи», «Соціальна педагогіка», «Методи роботи з групами ризику», «Соціальна робота з молоддю», враховуючи, що дані дисципліни передбачають вивчення спеціальних та галузевих соціологічних теорій.

Завданням дисципліни є теоретичні засади соціально-педагогічної роботи з дітьми девіантної поведінки, опанування здобувачами вищої освіти методикою соціально-педагогічної роботи з появами відхилення у поведінці.

Дисципліна має розкрити майбутнім фахівцям з соціальної роботи ефективну методологію профілактики девіантної поведінки, вирішення завдань психолого-педагогічної, соціально-педагогічної та консультативної роботи з окремими особистостями, схильними до девіантної поведінки, а також групами.

Семестрова атестація з дисципліни передбачає усний залік з відповідями на питання лекційних та семінарських занять.

4. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійних програм усіх спеціальностей.

2. Знання про:

- основні наукові теорії, які описують феномени особистості та девіантної поведінки;
- структурні елементи особистості, їх зв'язок з функціями особистості та формами соціальної активності людини;
- особливості процесу соціалізації та фактори, які його визначають;
- основні різновиди девіантної поведінки та їх соціальну небезпеку;
- основні форми соціального контролю та особливості реагування на девіантів у різні історичні часи;
- напрями роботи з девіантами у діапазоні від кримінального покарання до соціальної роботи з клієнтами, що потребують допомоги в реабілітації та ресоціалізації.
- методичні принципи медіації при розгляді справ неповнолітніх девіантів.

2. Уміння:

- розрізняти різні теоретичні підходи до особистості і девіантної поведінки,
- формулювати основні поняття з соціології особистості та девіантології;
- ідентифікувати та розрізняти основні типи й види девіантної поведінки;

- обирати стратегію емпіричного дослідження при вивченні тих чи інших категорій девіантів;
- використовувати теорії девіантної поведінки та критерії девіантності для аналізу соціальної структури та опису груп з відхиляючою поведінкою.

3. Комунікація:

- зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються;

- використання державної мови у професійній діяльності;

- практикувати дотримання етичних принципів ведення дискусій та оприлюднення результатів наукової праці.

4. Автономність та відповідальність:

- прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування;

- відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди;

- здатність до подальшого навчання.

5. Структура дисципліни

Денна форма навчання

Тема № 1. Вступ до дисципліни. Поняття особистості: перше знайомство.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (4 год.):</p> <p>1. Соціологія особистості і соціологія девіантної поведінки як галузі соціології.</p> <p>2. «Людина» і «особистість»: розрізнення понять.</p> <p>3. Людина як психофізіологічна система та результат еволюційного розвитку.</p> <p>4. Феномен «феральних дітей» як природний експеримент, що доводить соціальність особистості.</p> <p>5. Індивід та індивідуальність. Особистість як протиріччя соціального й індивідуального, матеріального і ідеального.</p>	<p>1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки: Курс лекцій. Київ, МАУП, 2006. 88с.</p> <p>2. Змановская Е.В. Девиантология: (психология отклоняющегося поведения): Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Академия, 2006. 288с.</p> <p>3. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения: Учебное пособие для вузов. Москва, Академия, 2001. 179 с.</p> <p>4. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения: Учебное пособие. Москва: МЕДпресс, 2001. 432с.</p>
<p>Семінарське заняття (4 год.):</p> <p>1. Соціологія особистості і соціологія девіантної поведінки як галузі соціології.</p> <p>2. «Людина» і «особистість»: розрізнення понять.</p>	<p>6. Головаха Е. И., Панина Н. В. Психология человеческого взаимопонимания. К. Ін-т соціології НАН України, 2002.</p> <p>7. Губогло М. Н. Идентификация идентичности: Этносоциолог. очерки. М.: Наука, 2003.</p>

<p>3. Людина як психофізіологічна система та результат еволюційного розвитку.</p> <p>4. Феномен «феральних дітей» як природний експеримент, що доводить соціальність особистості.</p> <p>5. Індивід та індивідуальність. Особистість як протиріччя соціального й індивідуального, матеріального і ідеального.</p>	<p>8. Дюркгейм Э. Самоубийство. Социологический этюд. СПб.: Союз, 2008.</p> <p>9. Ефремов В.С. Основы суицидологии. СПб.: Диалект, 2004.</p> <p>10. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности. М.: Политиздат, 1986.</p> <p>11. Злобіна О. Г. Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. №2.</p>
<p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>1. Підготувати реферат (обсяг роботи – до 25 сторінок) до семінарського заняття на одну із запропонованих тем:</p> <p>1. Розуміння девіації в соціологічній науці.</p> <p>2. Жебрацтво як соціально-нейтральна форма девіантної поведінки.</p> <p>3. Історія формування та розвитку теорії Чезаре Ломброзо.</p>	<p>4. Гишинский Я. Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений». СПб., 2004.</p> <p>5. Девиантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Руценка. Х.: ХНУВС, 2013.</p> <p>6. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007.</p> <p>7. Капська А.Й. Соціальна робота: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005.</p> <p>8. Руценко І.П. Загальна соціологія: Підручник. Харків: НУВС, 2004. 524 с.</p> <p>9. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности (Основные положения, исследования и применения). СПб., 1997.</p> <p>10. Криминология / Под ред. Дж.Ф. Шели / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2003. 864 с.</p>

Тема № 2. Соціальна поведінка і соціальна активність особистості.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (4 год.):</p> <p>1. Детермінація поведінки з боку особистості та зовнішніх чинників.</p> <p>2. Форми та напрями соціальної активності людини.</p> <p>3. Управління поведінкою. Кібернетична модель поведінки людини.</p>	<p>1. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001.</p> <p>2. Балакірева О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 587–593.</p> <p>3. Бачинин В.А. Философия права и преступления. Х.: Фолио, 1999.</p> <p>4. Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф.</p>

	<p>Психологическая диагностика интеллекта и личности. Киев: Вища школа, 1984.</p> <p>5. Бодалев А.А. Личность и общение. М., 1995.</p>
<p>Семінарське заняття (4 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Детермінація поведінки з боку особистості та зовнішніх чинників. 2. Форми та напрями соціальної активності людини. 3. Управління поведінкою. Кібернетична модель поведінки людини. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Брайен Л. Пытки и наказания: Пер. с англ. Смоленск: Русич, 1997. 2. Братусь Б.С. Аномалии личности. М.: Мысль, 1988. 3. Волков, Ю. Г. Социальное формирование личности / Социология. 2-е изд. ; под общ. ред. В. И. Добренёва. Ростов-н/Д : Феникс, 2005. 4. Волошин Н.В., Бачериков А.Н., Бровина Н.Н. и др. Завершенные самоубийства в городе Харькове (1999-2002) годы // Український вісник психоневрології. 2004. Т.12, вип. 4 (41).
<p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>1.Скласти презентацію (до 20 слайдів) на одну із нижчеподаних тем (має бути представлений на семінарському занятті):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Умови виникнення ризику девіантної поведінки. 2. Основні засади концепції стигматизації. 3. Особливості агресивної поведінки підлітків 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Makeev S. A., Okhamitnaya S. I., Shvachko E. V. Социальные идентификации и идентичности. / Ин-т социологии НАН Украины. К.,1996. 2. Маркузе Г. Одномерный человек. М.: REFL-book, 2014. 3. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2008. 4. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. К.: Укр. центр духовної культури, 2000. 5. Райгородский Р.Я. Психология личности. Т.1. Хрестоматия. Самара, Изд. Дом «БАХРАХ-М», 2006. 6. Резник, Ю. М. Жизненные стратегии личности: опыт комплексного анализа / Ю. М. Резник, Е. А. Смирнов. М., 2002.

Тема № 3. Особистість і девіантна поведінка: вступ до проблеми.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (2 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема соціальних відхилень (девіантності) як онтологічне питання кожної культури. 2. Міждисциплінарний характер проблеми, предметні області психології, соціології, біології, кримінології, педагогіки. 3. Основні поняття девіантології: «девіація», «девіант», «особистість девіанта», 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Айзенк Г.Ю. Структура личности / Пер. с англ.. М.; СПб: КСП; Ювента, 1999. 463 с. 2. Ананьев, Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. СПб., 2001. 3. Андрущенко В., Губерський В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. К., 2002. 4. Гишинский Я. Конструирование девиантности / Монография. Составит.

<p>«девіантна поведінка», «девіантність».</p>	<p>Я.Гилинский. СП.: ДЕАН, 2011.</p> <p>5. Гиндикин В.Я., Гурьева В.А. Личностная патология. М.: Триада-Х, 1999.</p> <p>6. Глозман Ж.М. Общение и здоровье личности: Учеб. пособие. М.: Академия, 2002.</p>
<p>Семінарське заняття (2 год.):</p> <p>1. Проблема соціальних відхилень (девіантності) як онтологічне питання кожної культури.</p> <p>2. Міждисциплінарний характер проблеми, предметні області психології, соціології, біології, кримінології, педагогіки.</p> <p>3. Основні поняття девіантології: «девіація», «девіант», «особистість девіанта», «девіантна поведінка», «девіантність».</p>	<p>1. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001.</p> <p>2. Балакірева О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 587–593.</p> <p>3. Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. посібник / За ред. проф. А.Й. Капської. К.: Центр навчальної літератури, 2004.</p> <p>4. Руценко И. Идейные истоки восстановительного правосудия: позитивистская школа в науке уголовного права // Криминология и девиация / Криминологічні дослідження: вип.8. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. С.31–40.</p>
<p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>Підготувати доповідь (обсягом – до 15 сторінок) на одну із запропонованих тем (має бути представлена на семінарському занятті):</p> <p>1. Спільне та різне в поняттях агресія та агресивність.</p> <p>2. Основні причини агресивності.</p> <p>3. Умови формування агресії у різних вікових групах.</p> <p>4. Види та форми агресивної поведінки.</p> <p>5. Корекція агресивної поведінки.</p>	<p>1. Девіантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Руценка. Х.: ХНУВС, 2013.</p> <p>2. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007.</p> <p>3. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. К., 1999.</p> <p>4. Майерс Д. Социальная психология / пер. с англ. 5-е междуна. Изд-е. СПб: Изд-во «Питер», 2009.</p> <p>5. Шестопалова Л. Суїцид в Україні та Росії: порівняльний аналіз // Право України. 2000. № 8.</p> <p>6. Шибутани Т. Социальная психология / Пер. с англ. М.: Прогресс, 1969.</p>

Тема № 4. Система девіантної поведінки. Основні постулати девіантології.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (4 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Девіант, соціальна норма і соціальне оточення як складові системи девіантної поведінки. 2. Девіантний вчинок і девіантна поведінка. Реакція оточення на дії актора. 3. Постулати девіантології. Універсальність соціальних відхилень, принцип релятивізму форм девіації, принцип доповнення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бодалев А.А. Личность и общение. М., 1995. 2. Божович Л.И. Проблемы формирования личности / Под ред. Д.И. Фельдштейна. М., Воронеж: МОДЭК, 1995. 3. Маркузе Г. Одномерный человек. М.: REFL-book, 2014. 4. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2008. 5. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. 3 точки зору соціального біхевіориста. К.: Укр. центр духовної культури, 2000. 6. Райгородский Р.Я. Психология личности. Т.1. Хрестоматия. Самара, Изд. Дом «БАХРАХ-М», 2006.
<p>Семінарське заняття (4 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Девіант, соціальна норма і соціальне оточення як складові системи девіантної поведінки. 2. Девіантний вчинок і девіантна поведінка. Реакція оточення на дії актора. 3. Постулати девіантології. 4. Універсальність соціальних відхилень, принцип релятивізму форм девіації, принцип доповнення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гишинский Я. Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений». СПб., 2004. 2. Девіантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Руценка. Х.: ХНУВС, 2013. 3. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007. 4. Капська А.Й. Соціальна робота: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 5. Руценка І.П. Загальна соціологія: Підручник. Харків: НУВС, 2004. 524 с. 6. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности (Основные положения, исследования и применения). СПб., 1997. 7. Криминология / Под ред. Дж.Ф. Шели / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2003. 864 с.
<p>Завдання для самостійної роботи: Скласти термінологічний словник за наступними питаннями (не менше 30 термінів) та підготувати до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Злочин як прояв делінквентної поведінки особистості. 2. Особливості прояву провідних мотивів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001. 2. Резник, Ю. М. Жизненные стратегии личности: опыт комплексного анализа / Ю. М. Резник, Е. А. Смирнов. М., 2002. 3. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности. М.: Политиздат, 1986.

<p>протиправних дій.</p> <p>3. Особливості проституції як прояву жіночої злочинності.</p> <p>4. Бродяжництво та жебрацтва як форми делінквентної поведінки.</p> <p>5. Профілактика негативних соціальних явищ, пов'язаних зі злочинністю</p>	<p>4. Злобіна О. Г. Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. №2.</p> <p>5. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.</p>
--	--

Тема № 5. Основні поняття девіантології та базові методологічні ідеї.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (2 год.):</p> <p>1. Проблема соціальних відхилень: суспільний і науковий інтерес. Соціологія девіантної поведінки: предмет і завдання. Девіантологія як узагальнення даних соціологічних, психологічних, юридичних, біологічних і педагогічних напрямів досліджень ненормативної поведінки.</p> <p>2. Основні поняття девіантології: «девіація», «девіант», «особистість девіанта», «девіантна поведінка», «девіантність».</p> <p>3. Система девіантної поведінки та її елементи.</p> <p>4. Постулати девіантології.</p>	<p>1. Клейберг Ю.А. Психологія девіантного поведінки: Учебное пособие для вузов. Москва, Академия, 2001. 179 с.</p> <p>2. Менделевич В.Д. Психологія девіантного поведінки: Учебное пособие. Москва: МЕДпресс, 2001. 432с.</p> <p>3. Седих К.В. Делінквентний підліток: навч. посіб. з психопрофілактики, діагностики та корекції для студ. психолог., педагог., юрид. спеціальностей. 2-ге вид., доп. Київ: Слово, 2015. 272 с.</p>
<p>Семінарське заняття (2 год.):</p> <p>1. Проблема соціальних відхилень: суспільний і науковий інтерес. Соціологія девіантної поведінки: предмет і завдання. Девіантологія як узагальнення даних соціологічних, психологічних, юридичних, біологічних і педагогічних напрямів досліджень ненормативної поведінки.</p> <p>2. Основні поняття девіантології: «девіація», «девіант», «особистість девіанта», «девіантна поведінка», «девіантність».</p> <p>3. Система девіантної поведінки та її елементи.</p> <p>4. Постулати девіантології.</p>	<p>1. Борцов, Ю. С. Общность и личность / Ю. С. Борцов // Социология : учеб. пособие. Ростов-н/Д : Феникс, 2002. С. 107-113.</p> <p>2. Брайен Л. Пытки и наказания: Пер. с англ. Смоленск: Русич, 1997.</p> <p>3. Братусь Б.С. Аномалии личности. М.: Мысль, 1988.</p> <p>4. Волков, Ю. Г. Социальное формирование личности / Социология. 2-е изд. ; под общ. ред. В. И. Добренькова. Ростов-н/Д : Феникс, 2005.</p> <p>5. Макеев С. А., Оксамитная С. И., Швачко Е. В. Социальные идентификации и идентичности. / Ин-т социологии НАН Украины. К.,1996.</p>

<p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>1. Реферувати статті та представити на семінарському занятті</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Руценко І.П. Дисиденти як девіанти тоталітарних суспільств. 2. Шестопалова Л. Суїцид в Україні та Росії: порівняльний аналіз. 3. Саранулова С. Неординарна та девіантна поведінка дітей 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Руценко І.П. Дисиденти як девіанти тоталітарних суспільств // Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали науково-практичної конференції (Харків, 7 квіт. 2012 р.). Х.: ХНУВС, 2012. С. 66–70. 2. Саранулова С. Неординарна та девіантна поведінка дітей //Світло. 2001. №1. 43–45с. 3. Шестопалова Л. Суїцид в Україні та Росії: порівняльний аналіз // Право України. 2000. № 8.
--	---

Тема № 6. Типологія девіантої поведінки.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (2 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії розрізнення типів девіантів і девіантої поведінки. Критерій суспільної небезпеки. 2. Девіантність як форма агресії. Аутоагресивна поведінка: алкоголізм, наркоманія, проституція, суїцид. 3. Злочинність як зовнішня форма агресії. Тероризм, злочини проти миру і людяності як найбільш небезпечні форми відхиляючої поведінки. 4. Гендерний критерій: особливості девіантої поведінки чоловіків та жінок. 5. Специфіка девіантності дітей та підлітків. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001. 2. Балакірева О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 587–593. 3. Бачинин В.А. Философия права и преступления. Х.: Фолио, 1999. 4. Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая диагностика интеллекта и личности. Киев: Вища школа, 1984.
<p>Семінарське заняття (2 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Девіантність як форма агресії. 2. Аутоагресивна поведінка: алкоголізм, наркоманія, проституція, суїцид. 3. Злочинність як зовнішня форма агресії. Тероризм, злочини проти миру і людяності як найбільш небезпечні форми відхиляючої поведінки. 4. Гендерний критерій: особливості девіантої поведінки чоловіків та жінок. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Девіантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Руценка. Х.: ХНУВС, 2013. 2. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007. 3. Капська А.Й. Соціальна робота: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 4. Руценко І.П. Загальна соціологія: Підручник. Харків: НУВС, 2004. 524 с.’

<p>Завдання для самостійної роботи: Опрацювати лекційний матеріал та скласти структурно-логічну схему «Корекція девіантної поведінки». Виконане завдання представити та розкрити на семінарському занятті.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Афанасьєва В.В. Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків у навчальному процесі / В.В. Афанасьєва // Соціальна педагогіка: теорія та практика / за ред. С.Я. Харченко. №1. Луганськ: ЛНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2009. С. 47-52. 2. Дем'янчук О.О. Програма корекції девіантної поведінки як напрямок соціально-психологічної допомоги підліткам / О.О. Дем'янчук // Соціальна працівник / за ред. О.П. Главник. №2 (26). К., 2007. С. 2-4. 3. Онищенко Н. Здоров'язберігаючі технології в системі підготовки майбутніх вчителів до корекції девіантної поведінки молоді / Н. Онищенко // Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди": збірник наукових праць. Вип. 23. Переяслав-Хмельницький, 2011. С. 331-335.
---	---

Тема № 7. «Позитивні» девіанти і їх роль у суспільствах.

<p>Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання</p>	<p>Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси</p>
<p>Лекція (4 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Негативні і «позитивні» форми девіантної поведінки. 2. Основні типи «позитивних» девіантів: генії, що випередили свій час, релігійні і політичні дисиденти, що були визнані у наступному як позитивні актори, люди с паранормальними здібностями, громадські діячі та активісти у суспільствах, де обмежені свободи. 3. Дилема порядку і прогресу та специфічна роль «позитивних» девіантів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ковальчук М.А. Девиантное поведение: профилактика, коррекция, реабилитация. Москва: Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2013. 286 с. 2. Козубовський Р. В. Девиантна поведінка неповнолітніх як соціально- педагогічна проблема. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2014. Вип. 31. С. 74-76. 3. Козубовський Р. В. Соціальний контроль за девіантною поведінкою / Р. В. Козубовський, В. М. Канюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Право». – 2006. – № 5 – С. 228. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения: Учебное пособие. Москва: МЕДпресс, 2001. 432с. 4. Седих К.В. Делінквентний підліток: навч. посіб. з психопрофілактики, діагностики та корекції для студ. психолог., педагог., юрид. спеціальностей. 2-ге вид., доп. Київ:

	Слово, 2015. 272 с.
Семінарське заняття (4 год.): 1. Негативні і «позитивні» форми девіантної поведінки. 2. Основні типи «позитивних» девіантів. 3. Дилема порядку і прогресу та специфічна роль «позитивних» девіантів.	4. Айзенк Г.Ю. Структура личности / Пер. с англ.. М.; СПб: КСП; Ювента, 1999. 463 с. 5. Ананьев, Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. СПб., 2001. 6. Швальбе Б., Швальбе Х. Личность, карьера, успех. М.: Прогресс, 1993
Завдання для самостійної роботи: Підготувати для захисту на семінарському занятті доповідь (до 15 сторінок) та презентацію до неї (до 7 слайдів) на одну із запропонованих нижче тем. 1. Профілактика девіантної поведінки 2. Девіантна поведінка як соціально-психологічна проблема 3. Сутність девіантної поведінки	1. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. Превентивна педагогіка: навч. пос. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. 2007. 283 с. 2. Парфанович І.І. Наукові підходи до профілактики поведінкових девіацій як сфери соціальної роботи. Social Work and Education. 2016.Vol.3. №2. С. 42-49. Пиголенко І. В., Билименко Ю. В. Профілактика девіантної поведінки серед молоді як превентивна міра лямпенізації суспільства. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2011. Вип. 3(11). С. 75-79.

Тема № 8. Психологічні та біологічні пояснення девіантної поведінки.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): 1. Психоаналітичне розуміння патологічної агресії, феномену серійних і масових вбивць. 2. Девіантна поведінка як збій у процесі соціалізації і розвитку особистості. 3. Методологія біологічного пояснення девіантної поведінки. 4. Ранні біологічні гіпотези і теорії: теорія виродження Нордау, теорія природженого злочинця Ломброзо. 5. Біологічні концепції у ХХ ст. У пошуку «гену злочинності».	1. Микитенко М.С. Сучасний стан профілактики девіантної поведінки підлітків органами кримінально-виконавчої інспекції. Науковий вісник. 2014. №1.С.136-142. 2. Муханова, Е. Д. Социальная работа с девиантными подростками. Новосибирск: Вестник по педагогике и психологии Южной Сибири. 2016. №3, с. 60-66 3. Оржеховська В. М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко. – Черкаси: ФОП Чабаненко Ю., 2008. – С. 164.
Семінарське заняття (2 год.): 1. Психоаналітичне розуміння патологічної агресії, феномену серійних і масових вбивць. 2. Девіантна поведінка як збій у процесі соціалізації і розвитку особистості. 3. Методологія біологічного пояснення	1. Змановская Е.В. Девиантология: (психология отклоняющегося поведения): Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Академия, 2006. 288с. 2. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения: Учебное пособие для вузов. Москва, Академия,

<p>девіантої поведінки.</p> <p>4. Ранні біологічні гіпотези і теорії: теорія виродження Нордау, теорія природженого злочинця Ломброзо.</p> <p>5. Біологічні концепції у ХХ ст. У пошуку «гену злочинності».</p>	<p>2001. 179 с.</p> <p>3. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения: Учебное пособие. Москва: МЕДпресс, 2001. 432с.</p>
<p>Завдання для самостійної роботи</p> <p>Проаналізувати подані нижче позиції та запропонувати у вигляді презентації (до 5 слайдів) власні рекомендації щодо профілактики підліткової девіації. Виконане завдання представити на семінарському занятті.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аутична поведінка, самотність як ви прояви комунікативної девіації. 2. Гіперспілкування як прояв девіації. 3. Комунікативні девіації пов'язані з емоційними станами (фобії, іпохондрії). 4. Деструктивна поведінка, заснована на ревнощах. 5. Способи контролю агресивності дитини. 6. Особливості телефонного консультування при виникненні ризику суїциду. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оржеховська В. М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко. – Черкаси: ФОП Чабаненко Ю., 2008. – С. 164. 2. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. Превентивна педагогіка: навч. пос. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. 2007. 283 с. 3. Парфанович І.І. Наукові підходи до профілактики поведінкових девіацій як сфери соціальної роботи. Social Work and Education. 2016.Vol.3. №2. С. 42-49. 4. Пиголенко І. В., Билименко Ю. В. Профілактика девіантної поведінки серед молоді як превентивна міра люмпенізації суспільства. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2011. Вип. 3(11). С. 75-79

Заочна форма навчання

Тема № 1. Вступ до дисципліни. Поняття особистості: перше знайомство.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (2 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологія особистості і соціологія девіантної поведінки як галузі соціології. 2. «Людина» і «особистість»: розрізнення понять. 3. Людина як психофізіологічна система та результат еволюційного розвитку. 4. Феномен «феральних дітей» як природний експеримент, що доводить соціальність особистості. 5. Індивід та індивідуальність. Особистість як протиріччя соціального й індивідуального, матеріального і ідеального. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки: Курс лекцій. Київ, МАУП, 2006. 88с. 2. Змановская Е.В. Девиантология: (психология отклоняющегося поведения): Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Академия, 2006. 288с. 3. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения: Учебное пособие для вузов. Москва, Академия, 2001. 179 с. 4. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения: Учебное пособие. Москва: МЕДпресс, 2001. 432с. 5. Седих К.В. Делінквентний підліток:

	<p>навч. посіб. з психопрофілактики, діагностики та корекції для студ. психолог., педагог., юрид. спеціальностей. 2-ге вид., доп. Київ: Слово, 2015. 272 с.</p>
<p>Семінарське заняття (2 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціологія особистості і соціологія девіантної поведінки як галузі соціології. 2. «Людина» і «особистість»: розрізнення понять. 3. Людина як психофізіологічна система та результат еволюційного розвитку. 4. Феномен «феральних дітей» як природний експеримент, що доводить соціальність особистості. 5. Індивід та індивідуальність. Особистість як протиріччя соціального й індивідуального, матеріального і ідеального. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Головаха Е. И., Панина Н. В. Психология человеческого взаимопонимания. К. Ін-т соціології НАН України, 2002. 2. Губогло М. Н. Идентификация идентичности: Этносоциолог. очерки. М.: Наука, 2003. 3. Дюркгейм Э. Самоубийство. Социологический этюд. СПб.: Союз, 2008. 4. Ефремов В.С. Основы суицидологии. СПб.: Диалект, 2004. 5. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности. М.: Политиздат, 1986. 6. Злобіна О. Г. Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. №2.
<p>Завдання для самостійної роботи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати реферат (обсяг роботи – до 25 сторінок) до семінарського заняття на одну із запропонованих тем: <ol style="list-style-type: none"> 1. Розуміння девіації в соціологічній науці. 2. Жебрацтво як соціально-нейтральна форма девіантної поведінки. 3. Історія формування та розвитку теорії Чезаре Ломброзо. 2. Реферувати наукову статтю Піголенко І. В., Билименко Ю. В. «Профілактика девіантної поведінки серед молоді як превентивна міра люмпенізації суспільства». 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гишинский Я. Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений». СПб., 2004. 2. Девиантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Руценка. Х.: ХНУВС, 2013. 3. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007. 4. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности (Основные положения, исследования и применения). СПб., 1997. 5. Криминология / Под ред. Дж.Ф. Шели / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2003. 864 с. 6. Піголенко І. В., Билименко Ю. В. Профілактика девіантної поведінки серед молоді як превентивна міра люмпенізації суспільства. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2011. Вип. 3(11). С. 75-79

Тема № 2. Соціальна поведінка і соціальна активність особистості.

Перелік питань/завдань, що виносяться на	Рекомендовані джерела, допоміжні
--	----------------------------------

обговорення/опрацювання	матеріали та ресурси
<p>Лекція (0 год). Не передбачено навчальним навантаженням.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001. 2. Балакірева О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 587–593. 3. Бачинин В.А. Философия права и преступления. Х.: Фолио, 1999. 4. Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая диагностика интеллекта и личности. Киев: Вища школа, 1984. 5. Бодалев А.А. Личность и общение. М., 1995.
<p>Семінарське заняття (0 год). Не передбачено навчальним навантаженням.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Брайен Л. Пытки и наказания: Пер. с англ. Смоленск: Русич, 1997. 2. Братусь Б.С. Аномалии личности. М.: Мысль, 1988. 3. Волков, Ю. Г. Социальное формирование личности / Социология. 2-е изд. ; под общ. ред. В. И. Добренькова. Ростов-н/Д : Феникс, 2005. 4. Волошин Н.В., Бачериков А.Н., Бровина Н.Н. и др. Завершенные самоубийства в городе Харькове (1999-2002) годы // Український вісник психоневрології. 2004. Т.12, вип. 4 (41).
<p>Завдання для самостійної роботи: 1.Скласти презентацію (до 20 слайдів) на одну із нижчеподаних тем (має бути представлений на семінарському занятті):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Умови виникнення ризику девіантної поведінки. 2. Основні засади концепції стигматизації. 3. Особливості агресивної поведінки підлітків 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Макеев С. А., Оксамитная С. И., Швачко Е. В. Социальные идентификации и идентичности. / Ин-т социологии НАН Украины. К.,1996. 2. Маркузе Г. Одномерный человек. М.: REFL-book, 2014. 3. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2008. 4. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. К.: Укр. центр духовної культури, 2000. 5. Райгородский Р.Я. Психология личности. Т.1. Хрестоматия. Самара, Изд. Дом «БАХРАХ-М», 2006. 6. Резник, Ю. М. Жизненные стратегии личности: опыт комплексного анализа / Ю. М. Резник, Е. А. Смирнов. М., 2002.

Тема № 3. Особистість і девіантна поведінка: вступ до проблеми.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (0 год.). Не передбачено навчальним навантаженням.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Айзенк Г.Ю. Структура личности / Пер. с англ.. М.; СПб: КСП; Ювента, 1999. 463 с. 2. Ананьев, Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. СПб., 2001. 3. Андрущенко В., Губерський В., Михальченко М. Культура. Идеология. Особистість. К., 2002. 4. Гилинский Я. Конструирование девиантности / Монография. Составит. Я.Гилинский. СП.: ДЕАН, 2011. 5. Гиндикин В.Я., Гурьева В.А. Личностная патология. М.: Триада-Х, 1999. 6. Глозман Ж.М. Общение и здоровье личности: Учеб. пособие. М.: Академия, 2002.
<p>Семінарське заняття (0 год.). Не передбачено навчальним навантаженням.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001. 2. Балакірева О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 587–593. 3. Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. посібник / За ред. проф. А.Й. Капської. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 4. Рущенко И. Идейные истоки восстановительного правосудия: позитивистская школа в науке уголовного права // Криминология и девиация / Криминологічні дослідження: вип.8. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. С.31–40.
<p>Завдання для самостійної роботи: Підготувати доповідь (обсягом – до 15 сторінок) на одну із запропонованих тем (має бути представлена на семінарському занятті):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Спільне та різне в поняттях агресія та агресивність. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Девіантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Рущенка. Х.: ХНУВС, 2013. 2. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007.

<ol style="list-style-type: none"> 2. Основні причини агресивності. 3. Умови формування агресії у різних вікових групах. 4. Види та форми агресивної поведінки. 5. Корекція агресивної поведінки. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. К., 1999. 4. Майерс Д. Социальная психология / пер. с англ. 5-е междуна. Изд-е. СПб: Изд-во «Питер», 2009. 5. Шестопалова Л. Суїцид в Україні та Росії: порівняльний аналіз // Право України. 2000. № 8. 6. Шибутани Т. Социальная психология / Пер. с англ. М.: Прогресс, 1969.
---	---

Тема № 4. Система девіантної поведінки. Основні постулати девіантології.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (2 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Девіант, соціальна норма і соціальне оточення як складові системи девіантої поведінки. 2. Девіантний вчинок і девіантна поведінка. Реакція оточення на дії актора. 3. Постулати девіантології. Універсальність соціальних відхилень, принцип релятивізму форм девіації, принцип доповнення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бодалев А.А. Личность и общение. М., 1995. 2. Божович Л.И. Проблемы формирования личности / Под ред. Д.И. Фельдштейна. М., Воронеж: МОДЭК, 1995. 3. Маркузе Г. Одномерный человек. М.: REFL-book, 2014. 4. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2008. 5. Мід Джордж Г. Дух, самість і суспільство. 3 точки зору соціального біхевіориста. К.: Укр. центр духовної культури, 2000. 6. Райгородский Р.Я. Психология личности. Т.1. Хрестоматия. Самара, Изд. Дом «БАХРАХ-М», 2006.
<p>Семінарське заняття (2 год.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Девіант, соціальна норма і соціальне оточення як складові системи девіантої поведінки. 2. Девіантний вчинок і девіантна поведінка. Реакція оточення на дії актора. 3. Постулати девіантології. 4. Універсальність соціальних відхилень, принцип релятивізму форм девіації, принцип доповнення. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гишинский Я. Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений». СПб., 2004. 2. Девіантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Руценка. Х.: ХНУВС, 2013. 3. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007. 4. Капська А.Й. Соціальна робота: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 5. Руценко І.П. Загальна соціологія: Підручник. Харків: НУВС, 2004. 524 с. 6. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности (Основные положения, исследования и

	<p>применения). СПб., 1997.</p> <p>7. Криминология / Под ред. Дж.Ф. Шели / Пер. с англ. СПб.: Питер, 2003. 864 с.</p>
<p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>1.Скласти термінологічний словник за наступними питаннями (не менше 30 термінів) та підготувати до семінарського заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Злочин як прояв делінквентної поведінки особистості. 2. Особливості прояву провідних мотивів протиправних дій. 3. Особливості проституції як прояву жіночої злочинності. 4. Бродяжництво та жебрацтва як форми делінквентної поведінки. 5. П рофілактика негативних соціальних явищ, пов'язаних зі злочинністю <p>2.Реферувати наукову статтю Злобіної О. Г. «Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії»</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001. 2. Резник, Ю. М. Жизненные стратегии личности: опыт комплексного анализа / Ю. М. Резник, Е. А. Смирнов. М., 2002. 3. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности. М.: Политиздат, 1986. 4. Злобіна О. Г. Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. №2. 5. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. К.: Ін-т соціології НАН України, 2004.

Тема № 5. Основні поняття девіантології та базові методологічні ідеї.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (0 год.). Не передбачено навчальним навантаженням.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения: Учебное пособие для вузов. Москва, Академия, 2001. 179 с. 2. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения: Учебное пособие. Москва: МЕДпресс, 2001. 432с. 3. Седих К.В. Делінквентний підліток: навч. посіб. з психопрофілактики, діагностики та корекції для студ. психолог., педагог., юрид. спеціальностей. 2-ге вид., доп. Київ: Слово, 2015. 272 с.
<p>Семінарське заняття (0 год.). Не передбачено навчальним навантаженням.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Борцов, Ю. С. Общность и личность / Ю. С. Борцов // Социология : учеб. пособие. Ростов-н/Д : Феникс, 2002. С. 107-113. 2. Брайен Л. Пытки и наказания: Пер. с англ. Смоленск: Русич, 1997. 3. Братусь Б.С. Аномалии личности. М.: Мысль, 1988. 4. Волков, Ю. Г. Социальное формирование

	<p>личности / Социология. 2-е изд. ; под общ. ред. В. И. Добренъкова. Ростов-н/Д : Феникс, 2005.</p> <p>5. Макеев С. А., Оксамитная С. И., Швачко Е. В. Социальные идентификации и идентичности. / Ин-т социологии НАН Украины. К.,1996.</p>
<p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>2. Реферувати статті та представити на семінарському занятті</p> <p>1. Рущенко І.П. Дисиденти як девіанти тоталітарних суспільств.</p> <p>2. Шестопалова Л. Суїцид в Україні та Росії: порівняльний аналіз.</p>	<p>1. Рущенко І.П. Дисиденти як девіанти тоталітарних суспільств // Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали науково-практичної конференції (Харків, 7 квіт. 2012 р.). Х.: ХНУВС, 2012. С. 66–70.</p> <p>2. Шестопалова Л. Суїцид в Україні та Росії: порівняльний аналіз // Право України. 2000. № 8.</p>

Тема № 6. Типологія девіантої поведінки.

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
<p>Лекція (2 год.):</p> <p>1. Критерії розрізнення типів девіантів і девіантної поведінки. Критерій суспільної небезпеки.</p> <p>2. Девіантність як форма агресії. Аутоагресивна поведінка: алкоголізм, наркоманія, проституція, суїцид.</p> <p>3. Злочинність як зовнішня форма агресії. Тероризм, злочини проти миру і людяності як найбільш небезпечні форми відхиляючої поведінки.</p> <p>4. Гендерний критерій: особливості девіантної поведінки чоловіків та жінок.</p> <p>5. Специфіка девіантності дітей та підлітків.</p>	<p>1. Артемьев, А. И. Социология личности / А. И. Артемьев. М.: АрбаТ XXI, 2001.</p> <p>2. Балакірева О.М. Соціологічний дискурс дослідження соціальних епідемій // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. пр. Вип.16. Харків: Видавничий центр Харківського держуніверситету ім. В.Н. Каразіна, 2010. С. 587–593.</p> <p>3. Бачинин В.А. Філософія права і преступлення. Х.: Фолио, 1999.</p> <p>4. Блейхер В.М., Бурлачук Л.Ф. Психологическая диагностика интеллекта и личности. Киев: Вища школа, 1984.</p>
<p>Семінарське заняття (2 год.):</p> <p>1. Девіантність як форма агресії.</p> <p>2. Аутоагресивна поведінка: алкоголізм, наркоманія, проституція, суїцид.</p> <p>3. Злочинність як зовнішня форма агресії. Тероризм, злочини проти миру і людяності як найбільш небезпечні форми</p>	<p>1. Девіантологічні читання в Харківському національному університеті внутрішніх справ (2008-2012 рр.): 100 кращих тез і доповідей / За заг. ред. І.П. Рущенка. Х.: ХНУВС, 2013.</p> <p>2. Змановская Е.В. Девиантология: Психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. М.: «Академия», 2007.</p>

<p>відхиляючої поведінки.</p> <p>4. Гендерний критерій: особливості девіантної поведінки чоловіків та жінок.</p>	<p>3. Капська А.Й. Соціальна робота: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2005.</p> <p>4. Рущенко І.П. Загальна соціологія: Підручник. Харків: НУВС, 2004. 524 с.'</p>
<p>Завдання для самостійної роботи:</p> <p>1. Опрацювати лекційний матеріал та скласти структурно-логічну схему «Корекція девіантної поведінки».</p> <p>2. Реферувати наукову статтю Дем'янчук О.О. «Програма корекції девіантної поведінки як напрямок соціально-психологічної допомоги підліткам».</p> <p>Виконане завдання представити та розкрити на семінарському занятті.</p>	<p>1. Афанасьєва В.В. Профілактика та корекція девіантної поведінки підлітків у навчальному процесі / В.В. Афанасьєва // Соціальна педагогіка: теорія та практика / за ред. С.Я. Харченко. №1. Луганськ: ЛНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2009. С. 47-52.</p> <p>2. Дем'янчук О.О. Програма корекції девіантної поведінки як напрямок соціально-психологічної допомоги підліткам / О.О. Дем'янчук // Соціальна працівник / за ред. О.П. Главник. №2 (26). К., 2007. С. 2-4.</p> <p>3. Онищенко Н. Здоров'язберігаючі технології в системі підготовки майбутніх вчителів до корекції девіантної поведінки молоді / Н. Онищенко // Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди": збірник наукових праць. Вип. 23. Переяслав-Хмельницький, 2011. С. 331-335.</p>

Тема № 7. «Позитивні» девіанти і їх роль у суспільствах.

<p>Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання</p>	<p>Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси</p>
<p>Лекція (0 год.).</p> <p>Не передбачено індивідуальним планом.</p>	<p>1. Ковальчук М.А. Девиантное поведение: профилактика, коррекция, реабилитация. Москва: Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2013. 286 с.</p> <p>2. Козубовський Р. В. Девиантна поведінка неповнолітніх як соціально- педагогічна проблема. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». 2014. Вип. 31. С. 74-76.</p> <p>3. Седих К.В. Делінквентний підліток: навч. посіб. з психопрофілактики, діагностики та корекції для студ. психолог., педагог., юрид. спеціальностей. 2-ге вид., доп. Київ: Слово, 2015. 272 с.</p>

<p>Семінарське заняття (0 год.). Не передбачено індивідуальним планом.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Айзенк Г.Ю. Структура личности / Пер. с англ.. М.; СПб: КСП; Ювента, 1999. 463 с. 2. Ананьев, Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. СПб., 2001. 3. Швальбе Б., Швальбе Х. Личность, карьера, успех. М.: Прогресс, 1993
<p>Завдання для самостійної роботи: Підготувати для захисту на семінарському занятті доповідь (до 15 сторінок) та презентацію до неї (до 7 слайдів) на одну із запропонованих нижче тем.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Профілактика девіантної поведінки 2. Девіантна поведінка як соціально-психологічна проблема 3. Сутність девіантної поведінки 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. Превентивна педагогіка: навч. пос. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. 2007. 283 с. 2. Парфанович І.І. Наукові підходи до профілактики поведінкових девіацій як сфери соціальної роботи. Social Work and Education. 2016.Vol.3. №2. С. 42-49. 3. Пиголенко І. В., Билименко Ю. В. Профілактика девіантної поведінки серед молоді як превентивна міра люмпенізації суспільства. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2011. Вип. 3(11). С. 75-79.

Тема № 8. Психологічні та біологічні пояснення девіантної поведінки.

<p>Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання</p>	<p>Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси</p>
<p>Лекція (0 год.). Не передбачено індивідуальним планом.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Микитенко М.С. Сучасний стан профілактики девіантної поведінки підлітків органами кримінально-виконавчої інспекції. Науковий вісник. 2014. №1.С.136-142. 2. Муханова, Е. Д. Социальная работа с девиантными подростками. Новосибирск: Вестник по педагогике и психологии Южной Сибири. 2016. №3, с. 60-66 3. Оржеховська В. М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко. Черкаси: ФОП Чабаненко Ю., 2008. С. 164.
<p>Семінарське заняття (0 год.). Не передбачено індивідуальним планом.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Змановская Е.В. Девиантология: (психология отклоняющегося поведения): Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Академия, 2006. 288с. 2. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения: Учебное пособие для вузов. Москва, Академия, 2001. 179 с.

	3. Менделевич В.Д. Психология девиантного поведения: Учебное пособие. Москва: МЕДпресс, 2001. 432с.
<p>Завдання для самостійної роботи Проаналізувати подані нижче позиції та запропонувати у вигляді презентації (до 5 слайдів) власні рекомендації щодо профілактики підліткової девіації. Виконане завдання представити на семінарському занятті.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аутична поведінка, самотність як ви прояви комунікативної девіації. 2. Гіперспілкування як прояв девіації. 3. Комунікативні девіації пов'язані з емоційними станами (фобії, іпохондрії). 4. Деструктивна поведінка, заснована на ревнощах. 5. Способи контролю агресивності дитини. 6. Особливості телефонного консультування при виникненні ризику суїциду. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оржеховська В. М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко. – Черкаси: ФОП Чабаненко Ю., 2008. – С. 164. 2. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І. Превентивна педагогіка: навч. пос. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. 2007. 283 с. 3. Парфанович І.І. Наукові підходи до профілактики поведінкових девіацій як сфери соціальної роботи. Social Work and Education. 2016.Vol.3. №2. С. 42-49. 4. Пиголенко І. В., Билименко Ю. В. Профілактика девіантної поведінки серед молоді як превентивна міра люмпенізації суспільства. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2011. Вип. 3(11). С. 75-79

6. Політика курсу

Політика щодо відвідування навчальних занять

Згідно з «Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» студенти мають обов'язково бути присутніми на семінарських заняттях. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав був відсутній на семінарському занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Студент, який не використав надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущення заняття 0 балів. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Політика академічної доброчесності

Студенти мають дотримуватись правил академічної доброчесності відповідно до «Кодексу академічної доброчесності ІДГУ». Наявність академічного плагіату в студентських доповідях є підставою для виставлення негативної оцінки. Списування студентів під час проведення модульної

контрольної роботи є підставою для дострокового припинення її складання та виставлення негативної оцінки.

7. Проміжний і підсумковий контроль

Форма проміжного контролю

Модульна контрольної роботи – тести

Зразок

1. Девіантний тип поведінки – це

1) тип поведінки, який виходить за межі індивідуальних варіацій, що вважаються нормальними;

2) це не дозволені в суспільстві форми поведінки;

3) це поведінка зумовлена психічними відхиленнями;

4) це поведінка неповнолітніх злочинців;

5) одна із форм соціалізації підлітка

2. Девіантна поведінка

1) те ж саме, що деструктивна поведінка;

2) термін вживається паралельно з поняттям деструктивна поведінка;

3) це вид деструктивної поведінки;

4) це закордонний термін для позначення деструктивної поведінки;

5) це деструктивна поведінка, що карається законом

3. Прагнення відійти від реальності шляхом зміни свого психічного стану через прийом деяких речовин – це

1) девіантна поведінка;

2) наркоманійна поведінка;

3) психозалежна поведінка;

4) адиктивна поведінка;

5) нарцистична поведінка

Форма підсумкового контролю залік

Залік виставляється на останньому семінарському занятті (результати поточного та проміжного контролю).

Перелік питань для самоконтролю:

1. Девіантологія як міждисциплінарна галузь наукового знання: основні напрями, об'єкт та предмет.

2. Девіантологія як міждисциплінарна галузь наукового знання: завдання, категорії, методи.

3. Соціально-психологічна сутність поняття норми як визначальної основи розуміння девіантності.

4. Поняття соціальної норми. Ієрархія соціальних норм.

5. Девіантність як механізм соціогенезу.

6. Значення відхилень від норми для біологічної еволюції та суспільного розвитку.

7. Позитивні та негативні девіації.
8. Сучасні наукові підходи до оцінки поведінкової норми.
9. Девіантна поведінка людини.
10. Поведінкова норма, девіація та патологія.
11. Місце психології девіантної поведінки в системі наук про поведінку.
12. Статистичний підхід до девіацій.
13. Принципи розрізнення психологічних феноменів та психопатологічних симптомів.
14. Психічна індивідуальність та її структура.
15. Зовнішні та внутрішні фактори поведінки особистості.
16. Основні підходи до пояснення причин девіантної поведінки: психоаналітичний, когнітивний, гуманістичний.
17. Чинники, що зумовлюють девіантну поведінку особистості: соціальні та соціально-психологічні.
18. Темпераментальна збалансованість людини.
19. Гармонічна особистість.
20. Типи девіантної поведінки.
21. Делінквентний тип девіантної поведінки.
22. Адиктивний тип девіантної поведінки.
23. Патохарактерологічний тип девіантної поведінки.
24. Психопатологічний тип девіантної поведінки.
25. Тип девіантної поведінки, пов'язаний із гіперздібностями.
26. Психологічні особливості креативної поведінки.
27. Форми девіантної поведінки.
28. Агресивна поведінка.
29. Аутоагресивна поведінка
30. Поведінка, пов'язана із зловживанням речовинами, що викликають стани зміненої свідомості.
31. Порушення харчової поведінки.
32. Сексуальні девіації і перверсії.
33. Надцінні психологічні захоплення.
34. Комунікативні девіації.
35. Аморальна поведінка.
36. Неестетична поведінка (девіації стилю поведінки).
37. Психологічна характеристика гіперкінетичної (гіпердинамічної) поведінки.
38. Структура девіантної поведінки.
39. Етнокультурні варіанти девіантної поведінки.
40. Складові етностереотипів поведінки.
41. Гендерні варіанти девіантної поведінки.
42. Типи статево-рольових особливостей.
43. Психологічні особливості девіантної поведінки у жінок.

44. Психологічні особливості девіантної поведінки у чоловіків.
45. Вікові варіанти девіантної поведінки.
46. Вікова поведінкова норма.
47. Психологічні аспекти дитячих девіацій.
48. Психологічні аспекти девіацій у підлітковому віці.
49. Психологічні аспекти девіантної поведінки у дорослому та похилому віці.
50. Професійні варіанти девіантної поведінки.
51. Девіантна поведінка у соматично хворих людей.
52. Психологічна характеристика істероїдної поведінки.
53. Психологічна характеристика нарцистичної поведінки.

Приклад тестових завдань:

1. Підлітки, в яких опір педагогічним впливам зумовлений низьким рівнем моральних уявлень і соціально-схвалюваних навичок поведінки
 - 1) емоційно нестійкі;
 - 2) важковиховувані;
 - 3) ситуативно важковиховувані;
 - 4) педагогічно занедбані;
 - 5) власне важковиховувані
2. Власне важковиховувані – це підлітки
 - 1) з особливостями в розвитку психічної діяльності;
 - 2) що піддавались невмілим виховним діям;
 - 3) з негативними функціональними утвореннями особистості;
 - 4) з несформованими особистісними структурами;
 - 5) які погано поводяться
3. Ситуативно важковиховувані – це підлітки
 - 1) які негативно поводяться лише в певних ситуаціях;
 - 2) яких виховувати важко лише в певних ситуаціях;
 - 3) з ситуативними відхиленнями у психіці;
 - 4) з функціональними новоутвореннями особистості;
 - 5) які піддавались невмілим виховним діям
3. Характеристика негативних якостей
 - 1) формують неправильний спосіб поведінки;
 - 2) невміння зрозуміти інших;
 - 3) агресивна поведінка;
 - 4) утриманські схильності;
 - 5) небажання рахуватись з іншими
4. Ступені вихованості не включають такий рівень
 - 1) дуже низький;
 - 2) низький;
 - 3) середній;

- 4) високий;
 - 5) дуже високий
5. Етапи вивчення вихованості не передбачають
- 1) осмислення педагогічним колективом завдань виховання;
 - 2) знайомство з методиками;
 - 3) підбиття підсумків;
 - 4) залучення до аналізу вихованості самих учнів;
 - 5) цілеспрямоване спостереження
4. Дитина не думає про майбутнє, часто обіцяє, але не виконує обіцянок, невдачі швидко забуває – це ознаки такого типу спрямованості
- 1) спрямованості на себе;
 - 2) спрямованості на задоволення;
 - 3) нестійкої спрямованості;
 - 4) стабільної спрямованості;
 - 5) позитивно-негативної спрямованості
5. Стадії формування девіантної поведінки
- 1) недоліки поведінки, недоліки виховання, недоліки мислення;
 - 2) недоліки уявлень, недоліки вчинків, недоліки поведінки;
 - 3) недоліки поведінки, особистісні недоліки, негативні якості;
 - 4) недоліки уявлень, недоліки поведінки, особистісні недоліки;
 - 5) негативні думки, негативні якості, негативні вчинки

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою.

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
	залік
90-100	зараховано
89-70	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок

оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ»
http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/polozhennja_pro_porjadok-ocinjuvannja-rivnja-navchalnyh-dosjahnen-zi-zminamy.pdf

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Досягнення студентів на семінарських заняттях, а також виконані ними індивідуальна та самостійна роботи оцінюються за шкалою від «0» до «5».

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарських заняттях

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної

	дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Максимальна кількість балів за виконання будь-якого з видів індивідуальних завдань складає 5 балів.

Критеріями оцінювання анотацій наукових статей є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті. Критеріями оцінювання роботи з усними джерелами є здатність студента збирати джерельну інформацію та критично її опрацьовувати. Оцінювання доповіді (реферату) здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Критеріями розв'язання задач (ситуацій) знання методики здійснення розрахунків, вміння нестандартно підходити до розв'язання управлінських ситуацій та робити обґрунтовані висновки.

Індивідуальне завдання є обов'язковим для виконання та передбачає написання реферату на одну із запропонованих тем. Разом з тим у здобувач освіти може запропонувати свою тему у відповідності до особистих науково-дослідних інтересів та погодити її з викладачем. Також за бажанням студент може написати декілька рефератів протягом семестру для підвищення загальної оцінки за курс.

Окрім цього замість написання реферату можуть бути зараховано прослуховування курсів і у відповідності до тема навчальної дисципліни на платформах EdEra, Prometheus. Зарахування відбувається за наявності сертифікату про успішне проходження курсу.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

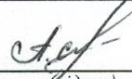
Оцінювання проміжного контролю здійснюється за шкалою від «0» до «30» – для дисциплін, викладання яких завершується заліком.

Загальна оцінка за модульну контрольну роботу є середнім арифметичним оцінок за кожне питання/завдання, яка переводиться за 100 бальною шкалою та множиться на коефіцієнт 0,3.

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Тестові завдання (1-16 питання) – I рівень	1 бал за вірну відповідь = 16 балів
Тестові завдання (17-18 питання) – II рівень	1 бал за вірне зіставлення = 8 балів
Тестові завдання (19-20 питання) – III рівень	3 бали за вірну відповідь = 6 бали
Усього	30 балів

Викладач

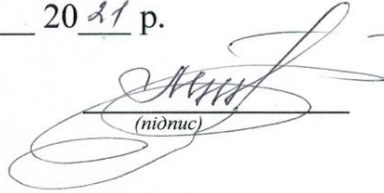

(підпис)

Рубан А.К.
(ПІБ)

Затверджено на засіданні кафедри права і соціальної роботи протокол № 6
від «13» січня 2021 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Метіль А.С.
(ПІБ)